

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Scipio Claromontius De Ratione Status

Chiaramonti, Scipione

[S.l.], 1679

Quomodo, & in quam Rep. aequum sit, subsistere in eo fine, ut pax & concordia mutua sit inter cives qui alter dicendi modus erat. XIX.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10064

cenda sint, & quomodo cum singulis conversandum. Principes Turcico imperio vicini hoc tempore necesse habent, aut illius regionem occupare, aut de die in diem expectare, usque dum absorbeantur, propter vastum illius animum, quo propositum habet constituendi se, si valeat efficere, monarcham universi. In pari versabantur periculo Græci, Macedonesque, ob magnitudinem Persici Imperii ante tempora Alexandri Magni. Et constat, quas injurias pertulerit Amyntas Macedonum Rex, a legatis Megabyzi Persæ, ob metum tam potentis Monarchæ, cujus quoque tributarium fecit: veluti Herodotus in suis narrat historiis, *lib. 5. c. 2.* Et Mardonius occupavit post illa Macedoniam, ut est apud eundem Herodotum, *lib. 6. c. 4.* Ob has causas Philippus bellum intulit Persis, quod fama & gloria immortalis postea Alexander Magnus filius ad finem perduxit, cum opus esset, aut illam potentiam frangere, aut sub illa dominatione certo subjectionis modo vivere. Quare si civitas quædam, constituta foret in vicinia tam potentis Principis, ut aut vincere illum foret opus, aut eidem servire, in eo casu æquum foret legibus & disciplina instituire cives subditosque, ut fortiter & certa spe victoriæ acie decernere possint. Et hæc limitatio quædam regulæ est, quam posuisse hic satis sit. Interea stet firma conclusio propositæ modo quæstionis: quod pro scopo ponere fortitudinem & virtutem bellicam civium, populari reip. & eidem similib. competat. Cui conclusioni altera hæc adjungitur; quod, aspirare ad acquisitionem Domini alterius, justum sit, quando vicinia principis potentis & avidi necessitatem imponit confinibus, aut subicere hunc sibi, aut ab eodem subjugari.

Quomodo, & in quamam republ. æquum sit, subsistere in eo fine, ut pax & concordia mutua sit inter cives, qui alter dicendi modus erat.

CAP. XIX.

Uis sit finis optimæ reipubl. quis itidem bonæ, non tamen optimæ, vidimus. Superest ut tradamus quisnam ex bonis finibus com-

communis quoque sit, cum non bonis rebus publ. Et vero deprehendemus esse illum, cujus superius mentionem fecimus sub secundo dicendi modo, eratq; pax & concordia mutua civium. Hac concordia opus est etiam in pravis rebus publicis: quippe in seditionibus populi, & mutuis contentionibus, principis auctoritas deficit: dum hi & illi vi privata aut ulciscuntur adversarios, aut victæ partis bona usurpant. In motibus civicis Principi aut una pars adversa est, si ad alteram se applicat, aut ambæ, si se utrique opponit: accidit quoque sæpenumero, ut capita seditionum partiumque rerum potiantur, seque dominos constituent, (quæcunq; illarum superior extiterit) legitimumque expellant principem, aut imperii formam immutent. Ita Sylla & Cæsar formam reip. mutarunt. Condæus & Gasparus Colinæus parum abfuerunt, quin regibus Franciæ legitimis sceptrum eripuissent.

Cum ferrentur factiones Ghibellinæ & Guelfæ in Italia præteritis temporibus, miræ eversiones principatum existerunt, horrendæque civitatum strages: iis vigentibus, quotidie viæ repagulis sepiebantur, & ad sonitum campanarum atrox pugna committebatur. Misericordiam illorum temporum Petrarcha describit:

Et hora inguerra
Quasi spelunca di ladron son fatti,
Tal, ch' a buon solamente uscio sichiude;
Et tra gli Altari, & tra le statue ignude
Ogn' impresa crudel parche si tratti.
Deh' quanti diversi atti,
Ne senza squille s'incomincia assalto;
Che per Dio ringratiar fur poste in alto.

Ædesq; nunc perbella factæ sunt specus
Velut latronum: sic bonis claudunt fores,
Et inter aras, atq; imagines sacras,
Infanda quæq; perpetrantur, & fera.
Ocepta quam diversa! non pugnas cient,
Nisi sonet campana, quæ Deum canat.

Cesensæ anno millesimo quingentesimo quinto factio Guelfa & Ghibellina ter se mutuo urbe expulerunt, direptis miserè domibus adversariorum, & horrendis editis cadibus. Has inter accidit, ut quendam Darium Tibertium ex præcipua oriundum familia, octogenarium, & multæ sapientiæ & magni ingenii virum, cujus erudita scripta extant, reperiunt, extractumque e domo quadam, ubi se occultarat, occiderint; tanta rabie, ut occisores, cum illum confoderent, dicerent, commendaret se S. Diabolo.

Quæ formâ reip. sive principatus poterat elucere rebus adeo ne-

quiter conturbatis? Opus itaque est, in quacunq; etiam sit republ. sive bona, sive prava, civium concordia: sitque minimum tanta, ne ad tumultus armatos, violentos motus, & seditiones mutuo veniant. Et cum ad altiorum beatitudinis gradum ascendere non datur, non iniquum erit propositum, in hoc subsistere. In quadam rep. qui rerum potitur, diffidet subditis, & ideo non patitur, ut armis assuefiant. Eo casu Legislator pro scopo legis sibi præfigat, illum virtutis & justitiæ gradum introducere in civibus, ne se mutuo lædant, & ita seditio nulla civileq; bellum inter ipsos exoriat: quippe ad perfectam virtutem illos deducere non potest, neque etiam ad fortitudinem. Et hic finis est, quem agnoverunt D. Thomas & Augustinus, tanquam rem, quæ exigitur, & est necessaria in omnibus imperiis: ob quem ea solum peccata prohibentur, quæ obesse communi quieti possunt, cetera permittuntur. De quo D. Augustinus libro de libro arbitrio inquit, *legem, quæ scribitur regendo populo, recte ista permittere, & divinam providentiam vindicare*: hoc est, lex concedit quædam, quæ divina punit justitia. Quod quoque re ipsa apparet, cum lex civilis a Justiniano condita permittit fraudem in contractibus, dummodo dimidium non excedat. Esse meretrices permittit, aliaque ejusdem generis peccata. Vetat solum ea, quæ cum injuria aliorum fiunt, tantique ponderis sunt, ut inter cives contentiones excitare possint. De eo monuit D. Thomas, firmumque attulit argumentum, quo conclusit, quod finis legis civilis & humanæ subsistat in isto pacis & concordie, neque progrediatulterius ad perfectam bonitatem civium. Lex enim universo populo scribitur, ex quo plebs, tanquam pars imperfectior, non admittit perfectæ virtutis usum. Quapropter in illa ferenda sunt nonnulla, quæ sanè a virtuosis non tolerarentur. Unde quoque iis solum vitiis gravioribus interdictum sit, a quibus maxima pars se abstinere potest. Subjungit tandem, si minus virtuosis præcepta dentur, quorum non sunt capaces, evadunt peiores, auctoritate S. Scripturæ: *Qui nimium emungit, elicit sanguinem.* Et affert in hanc rem aliam auctoritatem immiscendo suam expositionem; estque hæc: *Si vinum novum, (i. e. Præcepta perfectæ vitæ,) mittatur in utres veteres, (id est, in homines imperfectos) utres rumpuntur, & vinum effunditur, (i. e. præcepta contemnuntur; & homines ex contemptu ad peiora mala prorumpunt.* Et solidum hoc D. Thomæ argumentum infert, quod, ubicunq; lex hominibus etiam imperfectis imponitur, qui beneficio disciplinæ

disciplinæ

disciplinæ & educationis non possunt contendere ad veram virtutem, quod in ejusmodi communitate legislator nequeat alium scopum sibi præfigere, quam pacem & concordiam, tum porro talem virtutis gradum, qui valeat introducere in populum dictam concordiam, ejusque conservationem. Quam ob causam oportuit Justinianum ad eundem finem dirigere suam congeriem legem Romanarum, cum illæ complecterentur nobiles & ignobiles, divites & pauperes, artium sordidarum & liberalium cultores, omnesque gentes, nationesque suo Imperio subjectas, moribus diversissimis, haudque capaces uniusmodi disciplinæ. At vero in republ. optima subsistere in fine ejusmodi, res foret minimè conveniens, velut jam dictum est. Quam ob rem Plato finem illi ponit perfectam civium virtutem, eorumque felicitatem, primò de legibus, ut jam tum dixi, & modo repeto, ut detegam quam perperam citarit Platonem, Barthol. Medina, imponens illi, quod finem reip. & legum statuat pacem: id quod Plato non dicit. Id quidem scribit, quod loco ejus, quod bellum & seditiones velint, omnes ex adverso pacem cupiant: at non ait, expeti ut ultimum finem verumque: imò pertexens dissertationem paulo post concludit, legem illud intendere, ut beatos reddat, qui ea utuntur: & beatitudinem exoriri ex omnibus virtutibus junctis bonis ceteris, quæ omnia leges efficiunt. Et D. Thomas lib. I. de regimine principum cap. ult. ubi sermo illi est de officio Regis optimi, & deinceps de optima rep. inquit, teneri regem dare & conservare civibus pacem, eosque deinde ita junctos & concordantes ducere, & adjumento esse ad bene agendum. Ita ut pacem ille in optima republ. non finem ponat, sed medium ad finem bonæ actionis, quæ felicitas est. Et necessitatem pacis, ostendit capta similitudine ab homine, dicens: *Sicut enim homo nihil potest bene agere, nisi præsupposita unitate suarum partium: Ita hominum multitudo unitate carens, dum impugnat se ipsam, impeditur a bene agendo.*

Apparet itaque ex iis quæ dicta sunt, quod omnes illi tres modi de fine legis, videl. primus, secundus & tertius veri sint, at diversimodè sumpti. Nam legum finis absolutè suæque natura talis commune bonum est, sive felicitas civium seorsim singulorum, & junctim omnium. Idemque ille reapse finis est, & in effectu optimæ reip. Finis bonæ reip. non optimæ, qualis est popularis, & quæ cum hac convenit, quod postea audiemus in parte illa de rerum publ. formis, virtus bellica est, innixa illi

illi iustitiæ gradui, qui exigitur ad pacem & civilem concordiam. Finis, qui pravis quoque adaptatur, & in bonis, imo in optima exigitur, non ut finis ultimus, sed necessarius, & vero ultimoque subjectus, pax est, & concordia civium.

Ceterum de his dubitabit quispiam, quomodo pax & concordia civium in pravis rebus publ. finis dominantis sit: cum ille utilitatem propriam spectet, non concordiam civium, quam eousque tantum curabit, quatenus suo conducet regimini, suæque saluti. Dubitabitur porro de re alia, scil. cur Tyrannus det operam, ut cives inter se per diffidentiam distineat, neque velit eos concordēs esse, ut est apud Aristotelem lib. 2. polit. cap. 11. & ego infra ostendam lib. 2.

Priori dubitationi sic respondeo, quod quæstio sit, non qualem scopum habeat præfixum Tyrannus, iique qui in prava republ. rerum potentiuntur, sed quem scopum iustum in ea præfigere sibi possit ille legislator, qui coactus formam relinquere ut est, nihilominus leges illi reipubl. dare debet. Et hic scopus fertur, quod sit pax & concordia civium.

Quod ad alteram, me explico, quod concordia, de quâ modo mihi sermo est, est illa, quæ non admittit seditionem & tumultum civilem. Et hanc quoque vult Tyrannus: at nequaquam ut familiariter & amicè una vivant cives. In quam tamen familiaritatem animum intentum deberet habere Legislator, quousque permetteret malus princeps; foretque tum æqua artificiosa occultatio mediocum ad ejusmodi concordiam idoneorum, ita ut vis eorum, quantum potis esset, principem pravum celaretur.

Quomodo tres dicti scopi ad se invicem habeant, & quomodo qui illis oppositi sunt: & quod prava republ. ferenda sit, neq̄ adversus illam insurgendum auctoritate privata.

C A P. XX.

Utrum finem imponamus huic disceptationi de legum & reipubl. scopis, superest ut perpendamus, quomodo dicti tres scopi, videlicet concordia civium, virtus bellica, & communis felicitas ad se invicem